

ЗВО «Університет Короля Данила»
Бібліотека ЗВО «Університет Короля Данила»

Башкирцева Марія Костянтинівна (1858 - 1884)

(165 років від дня народження)

Довідкове видання

Івано-Франківськ
2025

821.161.2–317(БашкирцеваМ.)
Ч - 60

Башкірцева Марія Костянтинівна (165 років від дня народження) : довідкове видання. Івано - Франківськ: ЗВО « Університет Короля Данила» , бібліотека, 2025 . 24 с.

23 листопада минає 165-та річниця з дня народження Марії Башкирцевої – української художниці, яка підкорила світ.

Життя цієї художниці - ніби спалах феєрверку. Попри те, що вона прожила лише 25 років, стала однією з найвідоміших жінок Європи, про яку пам'ятають уже майже півтора століття.

Марія Башкирцева (1858 -1884) — художниця , яка мріяла стати співачкою, але розмалювала світ мистецтва пензлем. Лише 25 років життя, але понад 150 полотен. Її роботи експонувалися поруч із найкращими майстрами Парижа, а її щоденник став бестселером, яким зачитувалися. Це не просто сторінки спогадів — це голос жінки, яка випередила свій час.

Марія Башкирцева, як видатна особистість кінця 19 століття, залишила помітний слід у світовій історії мистецтва, літератури, а також у соціальному житті того періоду. Вона стала однією з перших українок і першою жінкою-художницею, чиї картини потрапили до Лувру.

Відома як майстер жанрового живопису. Твори Марії Костянтинівни зберігаються в музеях Франції, Голландії, США, України, Росії; у Німці в музеї Шере існує зал Башкирцевої. Також відома Марія Башкирцева як автор “Щоденника”, який вела з 1873-о року і до смерті. На сторінках розкрито глибину розмови з собою людини, яка бажає не втратити жодної хвилини життя. Написано дуже відверто та щиро. Оригінальне життя Башкирцевої, розвиваючи надзвичайно скорим темпом її мистецьку особистість, зростало від

успіху до успіху. Творчість художниці — це аристократичний жест, сяюча молодість в барвах розквітлих, феєрично ясних, з подихом розкішного саду. Природа, з якої черпала мисткиня свої творчі сили та колористичні враження, давала їй змогу висловити свою думку з найбільшим смаком та глибоким проявом чуття в кожній хвилині.

До біографії та творчості Марії Башкирцевої звертаються українці митці, аби познайомити з ними своїх співвітчизників. Так, чи не перша книга про неї українською вийшла у міжвоєнній Чехословаччині, де був потужний український культурний і науковий осередок, «Марія Башкирцева» С.Качмарської (Прага, 1927 р.). Зацікавленим дізнатися більше про нашу видатну землячку радимо прочитати роман-есе українського письменника Михайла Слабошпицького «Марія Башкирцева» (1986 р.) або твори про неї Олександра Балабка у книзі «З Ніцци до Мужена. Від Башкирцевої до Винниченка. (Київ, 2007): «Променад з мадемуазель Марі» та п'єсу «Сон Марії Башкирцевої». Ще в 1999 р. Полтавська телерадіокомпанія «ЛТАВА» презентувала відеофільм «Парижанка з Гавронців» (режисерка – Алла Гусак). Також був створений спеціальний сюжет про Марію Башкирцеву українського телеканалу "Дім" за участі засновниці [Diaspora.ua](https://www.facebook.com/share/v/19kNbCuyCv/) (22 листопада 2024 р.): <https://www.facebook.com/share/v/19kNbCuyCv/>.

Тож можемо говорити, що ім'я Марії Башкирцевої повертається в Україну. Однак, напевне, справжня слава Марії Башкирцевої на рідній землі – ще попереду, коли ми більше знатимемо і шануватимемо її творчість.

Її життєвий шлях і творчість є яскравим прикладом переплетіння культурних, соціальних та індивідуальних факторів.

Творчість Марії Башкирцевої, її щоденники та листування відкривають нові горизонти для аналізу еволюції жанрів, стилів та ідей у мистецтві та літературі кінця XIX ст. Дослідження, присвячені особистості та творчості Марії Башкирцевої, має значний академічний і культурний інтерес. Воно відкриває нові перспективи для розуміння історичного контексту, в якому формувалися і розвивалися художні та літературні традиції, а також сприяє глибшому осмисленню взаємозв'язку між особистістю, творчістю і культурою.

Коли говоримо про європейську закоріненість української культури, важливо зберегти якомога більше імен, що цю спільність уособлюють. Ім'я Марії Башкирцевої належить до найзнаменитіших у цьому ряду.

Творчість Марії Костянтинівни Башкирцевої – це ще один приклад неординарної творчої особистості, яку подарувала світові Україна.

Тож можемо говорити, що ім'я видатної української і французької художниці повертається на батьківщину. Однак, напевне, справжня слава Марії Башкирцевої на рідній землі – ще попереду, коли ми більше знатимемо і шануватимемо її творчість.

Башкирцева Марія Костянтинівна

(1858 - 1884)

Важко розповісти про людину багатогранну та талановиту, чиє життя, як прояв комети на небосхилі — яскраве і коротке. Її звати Марія Башкірцева — українка, аристократка, інтелектуалка, авторка знаменитого "Щоденника", який цитують світові політики у своїх промовах та визнана художниця, чиї полотна свого часу придбав Лувр.

Марія народилася 23 листопада 1858 року в селі Гайворонці, що на Полтавщині, в родині заможних землевласників. Коли Мусю (так називали дівчинку рідні) була ще маленькою, батьки посварилися й вирішили розлучитися, ба більше, мати навіть виграла справу та домоглася заборони бачитися чоловікові з дітьми. Забравши чотирирічну Марію і дворічного Павла, повернулася до батькового дому в село Черняківка Полтавської губернії.

Мусю в родині обожнювали, виконували будь-які забаганки. Дві гувернантки вчили малу мовам, гри на фортепіано та малюванню. Коли їй виповнилося 12, батьки трохи примирилися й дійшли згоди – Башкірцев сина забрав до себе, а Марія, залишившись із матір'ю, виїхала до Європи. Марія знала кілька іноземних мов, у 14 років читала в оригіналі Платона та Аристотеля. А з 13-річного віку сама складала для себе програму навчання.

Спочатку відвідали Відень, після – Баден-Баден, а далі – в Німеччину. Дівчинка займалася музикою, малюванням тощо. Сама собі склала програму навчання та займалася по дев'ять годин щодня. За п'ять місяців освоїла трирічний курс гімназії. У той період вона почала вести щоденник. Ці записи згодом були перекладені кількома мовами й надруковані. Свого часу цими записами зачитувалася Марина Цвєтаєва й присвятила їй свою першу збірку віршів. Прем'єр-міністр Англії Вільям Гладстон в одній зі своїх публікацій у 1890 році назвав "Щоденник" Башкірцевої однією з найвидатніших книг XIX століття.

У 1873 році мати з донькою прибули в Париж, потім мешкали в Бельгійському містечку. Саме тут проявилися перші ознаки сухот, дівчина часто втрачала свідомість. Попри хворобу, вона продовжувала жити в шаленому ритмі світських прийомів, зустрічей. У той період Марія мріяла стати співачкою, годинами займалася музикою, але туберкульоз давався в знаки. Зрештою вона втратила голос.

Відвідавши Італію, Башкірцева захопилася живописом, її зачаровували полотна Тіціана, Рубенса, Ван Дейка. У своєму “Щоденнику” писала, що могла днями милуватися картинами в галереях. Марія почала брати уроки живопису, і вже на одному з перших за півтори години написала натурний портрет: “Я задоволена собою, і якщо кажу це, значить, я заслужила. Я прискіплива, і мені важко задовольнитися чимось, особливо собою”.

У Римі Марія закохалася в племінника кардинала Антонеллі – П’єтро, а сама Башкірцева запала в серце графу Вінченцо Брускетті. Ці душевні переживання Марія детально описує в щоденнику, але заміж вона так і не вийшла.

У 1876 році дівчина відвідала Батьківщину, гостювала в полтавських маєтках, побачилася з татом. Вона намагалася примирити батьків, але нічого з цього не вийшло. З розбитим серцем повернулася до Франції.

У Парижі Марія вирішила стати художницею: “Це рішення не швидкоплинне, як багато інших, але остаточне”. Опановувала тонкощі мистецтва в майстерні Жуліана (приватний навчальний заклад, в якому народилося чимало видатних митців). За два місяці навчання вона вже пише з натури, а за пів року наздогнала найкращу ученицю школи Луїзу-Катрін Бреслау. Художники високо оцінюють роботи мисткині, що викликає неабияку заздрість інших.

У січні 1879 року Башкірцева отримала медаль на конкурсі, який проводили в майстерні. Що це значило для самої художниці, можна прочитати в її записах:

“Якщо живопис не принесе мені скорої слави, я вб’ю себе, і все тут. Це вирішено вже кілька місяців”.

У 1880 році робота Марії “Молода жінка читає” була представлена в паризькому Салоні. Це був справжній тріумф і неабияке досягнення для художниці. Річ у тім, що про виставки в Салоні писали в пресі, і навіть просто згадка про дебютантку – це величезний крок до визнання. Адже роботи, які не були представлені в Салоні майже не купувалися.

Водночас здоров’я Марії погіршується, болі, втрата слуху. Лікування майже не приносить полегшення. Башкірцева намагалася кожен день прожити з користю. Приєднавшись до руху суфражисток (правозахисний рух за здобуття жінками виборчого права, а також проти дискримінації жінок у правовому полі, політичному й економічному житті), вона під псевдонімом Поліни Ореллі опублікувала статтю в журналі про жінок-художниць, які не мають можливості навчатися та виставляти свої роботи нарівні з чоловіками, і про подвійні стандарти моралі тодішнього суспільства.

У 1882 році доля звела Башкірцеву зі знаменитим художником Жюлем Бастьєн-Лепажем. Він відвідав майстерню Марії, а її роботи викликали захоплення. Натхненна схвальними відгуками, Башкірцева задумує написати картину на євангельську тему – Марія і Марія Магдалина сидять у печери, де Йосип Ариматейський поховав Христа.

У 1883 році Марія Башкірцева представила Салону три картини, а журі вкотре високо оцінило талант українки. Про неї почали писати за кордоном, про неї почули й на Батьківщині. Для Башкірцевої це було найкращим визнанням. Вона стала знаменитою.

Ще так багато хотіла Марія сказати всьому світу, але хвороба забрала її життя. 31 жовтня 1884 року вона відійшла у засвіти. На могилі Башкірцевої звели капличку, всередині якої розмістили незакінчену роботу “Святі дружини”, а також поставили її мольберт і палітру. Гі де Мопассан, дізнавшись про смерть Башкірцевої, вигукнув:

“Це була єдина Троянда в моєму житті, чий шлях я усипав квітами, якби знав, що він буде такий яскравий і так короткий!”

За рік по смерті художниці в Парижі відбулася велика персональна виставка Башкірцевої. Більшість її робіт згодом були перевезені матір'ю в родовий маєток Гайворонці. Проте в буремний 1917-й велика частина її зібрання загинула під час пожежі, ще частина не пережила бомбардувань Другої світової.

Світ картин Марії — це світ паризького передмістя, світ служниць, робітниць, безпритульних дітей та школярів. Із усіх жанрів для Марії найулюбленішим був портрет, що дозволяв досліджувати внутрішній світ знайомих, близьких людей. Неодноразово вона писатиме і власні портрети. Засобами живопису вона намагатиметься передати свою неординарність, свій біль та душевні терзання. Реалістичними і композиційно цікавими у художниці виходили також натюрморти. Башкірцева була майстринею жанрового живопису. Її картини написані в стилі реалізму. Вона часто працювала на пленері і це вплинуло на її живописну манеру. В її техніці відчувається вплив імпресіоністів: мазки широкі, сміливі, точні, тло не прописане, а виступає як доповнення образу.

Нажаль через хворобу сил у дівчини ставало все менше й менше. Вона хворіє вже досить давно на туберкульоз, і це вимагає все більше догляду за здоров'ям — тому родина весь час їздить на курорти задля відпочинку улюбленої Марі. Всюди її цікавить місцева культура та архітектура. Вона дивується людським типажам, колористиці природи і міст та намагається зафіксувати усе нове побачене у своїх полотнах. Марія розуміла, що її життя

буде коротким, і намагалася якомога більше малювати, зображаючи на папері свої стани, роздуми, переживання.

Одна із останніх незавершених робіт Башкирцевої «Святі жінки» - це свого роду реквієм самій собі, справжня молитва до Бога з проханням дати їй ще трохи часу.

Відома художниця померла у ніч на 31 жовтня 1884 року дуже молодою, їй було лише 25. Переказували, що сам президент Франції Франсуа Міттеран (François Maurice Adrien Marie Mitterrand; 1916-1996) любив приватно завітати на кладовище Пассі, аби принести до мавзолею українки букетик її улюблених фіалок. Розповідають, що в її мавзолеї досі зберігаються кілька її полотен, мольберт і скульптура. Цікаво, що коли Марію ховали, вона була оточена білим кольором: одяг, труна, квіти, колісниця і коні – все сніжно-біле. Прощаючись із нею, Мопассан (з яким вона листувалася деякий час) сказав: “Це була єдина Троянда в моєму житті, чий шлях я всіяв би трояндами, знаючи, що він буде таким яскравим і таким коротким!”

Україно-французька мисткиня лишила по собі понад 150 картин, 200 малюнків, ескізів та кілька скульптур. Її найвідоміші картини: «За книгою», «Молода жінка з букетом бузку», «У студії Жульєна», «Жан і Жак», «Мітинг», «Дощова парасолька», «Горе», серії автопортретів. Її роботи досі цікаві, оптимістичні й актуальні. Сьогодні оригінали картин Башкирцевої є рідкістю: більша їх частина загинула під час Другої світової війни. Картини «Мітинг» та «Жан і Жак» забрали на виставку до Лувру. Деякі її роботи закупили музеї Люксембургу. В Україні наразі є лише три картини відомої художниці в музеях Сум, Харкова та Дніпра.

«ЩОДЕННИК» М. БАШКИРЦЕВОЇ

Найбільше Марія Башкирцева прославилась саме своїм "Щоденником". Вона вела його чи не половину свого короткого життя — 106 грубих рукописних томів загальною кількістю понад тисячу аркушів, який було упорядковано й видано вже після її смерті. Він був унікальним документом

епохи, амбітним і відвертим "автопортретом" молоді художниці. Валерій Брюсов (1873-1924) стверджував: « Ніщо так не повертає мене до життя, як “Щоденники Башкирцевої”. Вона – це я сам із усіма своїми думками, переконаннями і мріями.». Уже після смерті вийшов «Щоденник» Марії, який став бестселером. Адже сама Марія хотіла цього: «Читайте, добродію, і вчіться! Цей щоденник – найкорисніше і найповчальніше читиво у світі з-поміж тих, які були, є і будуть. Ось життя з усіма його найменшими подробицями, ось жінка з усіма її думками і надіями, розчаруваннями, неподобствами, привабами, печалю й радістю. Я ще не зовсім жінка, але я виросту. Моє життя без щонайменших прикрас і брехні можна буде простежити від дитинства до смерті...». На сторінках розкрито глибину розмови з собою людини, яка бажає не втратити жодної хвилини життя. Написано дуже відверто та щиро і при цьому з бажанням бути опублікованою.

Особливе зацікавлення викликає жанр щоденника, оскільки такий твір має велику історико-документальну цінність, залишаючи позаду навіть мемуари з їх глибиною та філософічністю. «Щоденник» художниці другої половини XIX ст. М. К. Башкирцевої поки що залишається поза увагою літературознавців. «Щоденник» М. Башкирцевої (1860-1884) — твір, подібного якому література не знає.

Видатний поет Велимир Хлебников називав його «унікальним явищем світової культури». В. Брюсов палко сприйняв книгу і так записав у своїх нотатках: «Це я сам, зі своїми думками, переконаннями, мріями». А відомий письменник А. Моруа висловив думку про те, що «Башкирцева надихнула у французькій літературі жанр персоналізму, егоцентризму». Із 12 років і до самої смерті Башкирцева регулярно записувала всі події минулого дня, думки й переживання, ніби спостерігаючи за собою з боку. Наскільки цей щоденник є цінним літературним твором, свідчить також той факт, що 86 зошитів Марії й 84 папки з її листуванням зберігаються в Національній бібліотеці Франції.

Щоденник Марії цікавий вже з перших рядків, у ньому розкрито паралельний світ всередині людини: діалоги між доброю і злою стороною, любов. У 1980-х роках знайшли оригінали її щоденників, і виявилося, що, готуючи їх до друку, родичі зробили багато виправлень, а деякі розділи взагалі вилучили. Найімовірніше, щоб приховати сімейні таємниці. Повний текст, а це 16 томів, було видано у Франції. У 1980-х роках у Російській національній бібліотеці виявили оригінальний текст щоденника, який раніше вважали втраченим. У ході його вивчення виявили, що більша частина щоденника Башкирцевої невідома публіці, а вже опублікована частина містить ряд лакун і явних спотворень (у тому числі і рік народження художниці), внесених сім'єю, яка не хотіла розголошення своїх сімейних таємниць. Уперше «Щоденник» був виданий в 1887 році, над його редагуванням і скороченням працював французький літератор А. Тер'є. У його редакції ця книга була переведена майже на всі європейські мови. «Щоденник» Марії Башкирцевої з'явився своєрідним передоднем модернізму, де «Я» — свідомість особистості — стало предметом дослідження й відбиття. Її випадковий літературний досвід став джерелом майбутнього літературного методу. Цей унікальний твір мав неабиякий вплив на західноєвропейську й російську інтелігенцію початку ХХ століття.

Нині йде публікація повного тексту щоденника французькою мовою, а також його англійського перекладу (доступна перша частина під назвою «*I Am the Most Interesting Book of All*». Очікується також вихід другої частини англійського перекладу під робочою назвою «*Gloria Cupiditas*»). Повне видання по-новому розкриває особистість Башкирцевої, а також висвітлює життя епохи.

Оригінальні роботи Башкирцевої нині є рідкістю з огляду на те, що більша їх частина загинула під час Другої світової війни

На жаль, «Щоденника» Марії Башкирцевої українською мовою ще немає. Але є цілий ряд цікавих книг про неї, про які йшла мова на заході.

Крім візуального мистецтва, Марія Башкирцева є авторкою гучно

відомого європейській аудиторії «Щоденника», який вона вела починаючи з 12 років французькою мовою. Щоденник (105 зошитів) вийшов друком після її смерті і став справжнім бестселером. Він проникнутий тонким психологізмом, романтичною «спрагою слави» і разом з тим трагічним відчуттям причетності. Це не тільки сповідь сходження авторки до мистецьких вершин, а і враження про зустрічі з багатьма визначними людьми. Нині доступна велика кількість джерел, у яких дається оцінка її як авторки «Щоденника», але безумовним залишається одне, її життя – це важливий мотиваційний приклад для сучасної молоді, яка прагне реалізуватись. Адже всупереч смертельній хворобі, незважаючи на великі статки сім'ї, Марія Башкірцева докладала надлюдських зусиль, щоб прославити себе і залишитись у пам'яті людей. «Щоденник» перекладено багатьма мовами світу, проте український його переклад все ще чекає свого видавця.

Частково 1000-сторінковий фоліант (22 зошити, 84 блокноти) побачив світ у Парижі 1887-го - майже через три роки після її смерті. І одразу став сенсацією. Згодом його переклали усіма європейськими мовами, опублікували в США. Резонанс був такий, що книгу називали "найгучнішим твором XIX століття". А критики того часу писали про "Щоденник" наступне: "Це вражаючий психологічний автопортрет молодого обдарованого розуму в процесі розвитку" На сторінках цього видання розкрито глибину роздумів людини, яка не хоче втратити жодної хвилини життя.

Щоденник Марії Башкірцевої: цитати

Ми підібрали яскраві цитати Марії Башкірцевої з її знаменитого щоденника “Якби я була Королевою...”

1. Навіщо брехати та вдавати? Звичайно, я хочу, та й сподіваюся, мабуть, в той, чи інший спосіб залишитися на цій землі. Якщо не помру в молодості, сподіваюся залишитись як велика художниця; а якщо помру молодою, хочу залишити щоденник, і нехай його видадуть: не може бути, щоб це було нецікаво.

2. Не варто марнувати себе жалем. Життя коротке: поки можна, треба сміятися. Печалі самі придуть, треба їх уникати. Бувають нещастя, від яких не вбережешся: смерть, розлука, - хоча навіть у розлуці є чарівність, поки надієшся. Але псувати собі життя дрібними неприємностями – фу!

3. Я не надаю значення дрібницям; терпіти не можу дрібних буденних образ; тільки сміюсь і переступаю через них.

4. Ніколи не слід надто розкриватися, навіть перед тими, хто вас любить. Краще вчасно піти, надавши людям можливість жалкувати за вами та плекати ілюзії на ваш рахунок. Тоді ви здаєтесь кращими, виглядаєте красивіше.

5. ...як треба жаліти жінок; чоловіки принаймні вільні. Повна незалежність у щоденному житті, свобода виходити і приходити, обідати в готелі чи вдома, піти собі до парку Буа чи до кав'ярні; ця свобода — це половина боротьби за здобуття таланту і три частини щоденного щастя. Скажете: чому ж ти, яка є понадпересічною жінкою, не скористаєшся цією свободою?

Це неможливо, бо жінка, що так себе визволить, якщо вона молода і гарна, — майже табу: вона стає чудною, ексцентричною, привертає до себе увагу; її осуджують і вона у висліді менше свободна, ніж тоді, коли вона тримається абсурдних звичаїв. Отже, залишається оплакувати свою статъ.

На нашу думку, «Щоденник» – це розповідь про формування жіночої особистості. Йдеться не тільки про боротьбу дівчини проти конформізму суспільства, а й про подолання власної роздвоєності між «я» світським і творчим. «Щоденник» М. Башкирцевої продовжує кращі традиції як французької, так і української літератури у цьому жанрі. Твір містить глибоко особисті нотатки, виповнені інтимними переживаннями й почуттями. Книгу відомої художниці можна віднести до жанру

традиційних щоденників, оскільки хронологічно датовані записи мають яскраво виражений суб'єктивний характер та відображають життя аристократів XIX століття.

Не згасає інтерес до творчості М. Башкирцевої й у XX-XXI століттях. У 1997 році в Німеччині в університеті Марбурга дослідниця С. Войт захистила дисертацію, присвячену вивченню творчої спадщини М. Башкирцевої. Завдяки дослідженням французької вченої К. Косньє стало відомо, що «Щоденник» зазнав багатьох виправлень.

Її таланти не обмежились тільки живописом. Вона дуже гарно співала. Вартель – відомий французький професор вокалу – був переконаний, що Марію чекає світова слава співачки. Але хвороба позбавила її цього. Через проблеми зі здоров'ям вона почала поступово втрачати голос та слух. Хоча це не заважало їй грати на багатьох музичних інструментах.

За своє коротке життя Марія тричі відвідувала батьківщину, була в Києві, Полтаві та Сумах. Вона захоплювалася красою наших міст та селищ, які, як казала сама художниця, нічим не поступаються французьким. Марія завжди стверджувала, що вона українка не лише за походженням, а й за покликом душі.

Творчість Марії Костянтинівни Башкирцевої – це ще один приклад неординарної творчої особистості, яку подарувала світові Україна.

Марію у Європі не забувають і досі. У Німці одна з вулиць носить її ім'я, французи вшановують пам'ять про неї виставками її робіт. Окрім того, у Франції існує нагорода молодим художникам, яка носить ім'я Марії Башкирцевої. Нині картини Марії зберігаються в музеях України, Франції, Нідерландів, США та РФ. У її рідному селі Черняківка створили музей Башкирцевої та назвали галявину Маріїною долиною. Там щороку проводять масові гуляння з виставками художніх творів. В музеї образотворчих мистецтв у Німці є зал Башкирцевої. У Люксембурзькому палаці в Парижі біля символічної скульптури «Безсмертя», де викарбувані імена видатних

французьких діячів, є ім'я Марії Башкирцевої. У Ніцці в Музеї образотворчих мистецтв є зал Башкирцевої.

Марія Башкирцева в народному вбранні. Під час своїх європейських мандрів художниця наголошувала, що приїхала не з Росії, а з України. Українські костюми, пісні, історія — частина романтичного іміджу, який вона витворювала.

За своє коротке і стрімке життя Марія Башкирцева створила понад 150 полотен, 200 малюнків та ескізів і кілька скульптур. Особливо вдавалися їй портрети й жанрові сценки. Їх вона малювала не тільки у Франції, а й в Україні, куди навідувалася двічі — у травні 1881-го та у жовтні 1882-го. За рік по смерті художниці в Парижі відбулася її велика персональна виставка. Деякі її роботи закупили музеї, зокрема Люксембурзький, інші залишилися у Луврі. Більшість робіт художниці було перевезено матір'ю в родовий маєток в Гавронцях, однак

у буремному 1917-му половина колекції згоріла під час пожежі, ще половина не пережила бомбардувань Другої світової. Відомо, ще близько 40 картин Марії належать музейним зібранням росії, ще 20 — Франції, 3 — Україні (зокрема у Дніпрі, Харкові та Сумах) і по одній картині є в США, Греції, Алжирі, Чехії, Сербії, Нідерландах.

Сьогодні в музеях Україні є лише три її картини: у музеях Харкова, м. Дніпра та Сум. Картина Марії Башкирцевої «В художній студії Жульєна» зараз зберігається у Художньому музеї м. Дніпро.

Доля спадщини

Маєток Башкирцева було продано в 1900 році графу С. Д. Шереметеву. У 1917–1919 роках маєток було зруйновано, а за роки другої світової війни від нього не залишилося й сліду. На час другої світової війни у Гавронцях картин Башкирцевої не було. У 1908 році Мати Башкирцевої передала до музею Олександра III велику колекцію робіт Марії (141 роботу, серед яких малюнки, ескізи, полотна, пастелі, скульптурні етюди). У 1930 році з Російського музею (до 1917 р. — музей Олександра III) Санкт-Петербурга (тодішнього Ленінграда) в Дніпропетровський музей передано дві картини Башкирцевої, а в 1932 році за запитом Наркомосу УРСР Російський музей передав Україні 127 робіт Башкирцевої. У Російському музеї залишилося 8 живописних полотен і 13 малюнків Марії Башкирцевої.

Під час евакуації Харківської картинної галереї безслідно зникли 66 полотен Башкирцевої. Сьогодні в музеях України є тільки три її картини: у музеї Харкова, Дніпропетровська та Сум.

Вшанування

Посмертна виставка картин відбулася в Парижі (1885).

Твори зберігаються в музеях Франції, Голландії, США, Росії та України.

У Люксембурзькому палаці в Парижі біля символічної скульптури «Безсмертя», де викарбувані імена видатних французьких діячів, є ім'я Марії Башкирцевої.

У Ніцці в Музеї образотворчих мистецтв є зал Башкирцевої.

У селі Черняківка створено музей Башкирцевої та названо галявину Маріїною долиною, де щороку на день молоді проводять масові гуляння з виставками художніх творів.

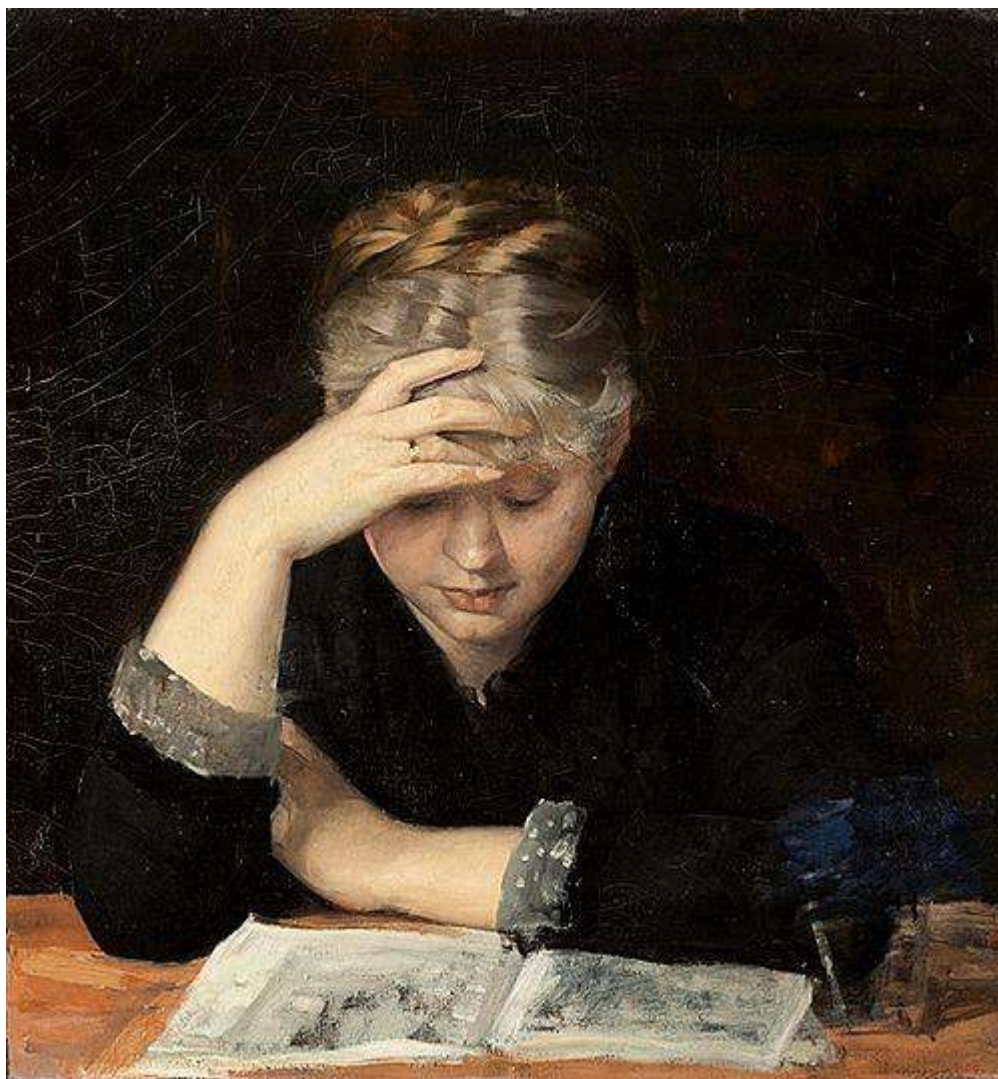
В Сумах існує провулок Марії Башкірцевої.

Український літературознавець Михайло Слабошпицький видав роман «Марія Башкирцева», перекладений російською та французькою мовами.

Велике дослідження особистості Башкирцевої зробив письменник Олександр Александров. Підсумком його роботи стала книга «Справжнє життя мадемуазель Башкирцевої».

Повість «Променад з мадемуазель Марі» після подорожі до Ніцци, де Башкирцева відвідувала уроки живопису і почала вести свій щоденник, написав письменник Олександр Балабко. Він також автор п'єси на дві дії «Сон Марії Башкирцевої».

Марія Башкірцева. Картини

Картина Марії Башкирцевої “За книжкою”. Харківський художній музей.

М.Баширицева. “В художній студії Жульєна”. Дніпровський художній музей.

М.Баширицева. “Осінь” (1883 р.)

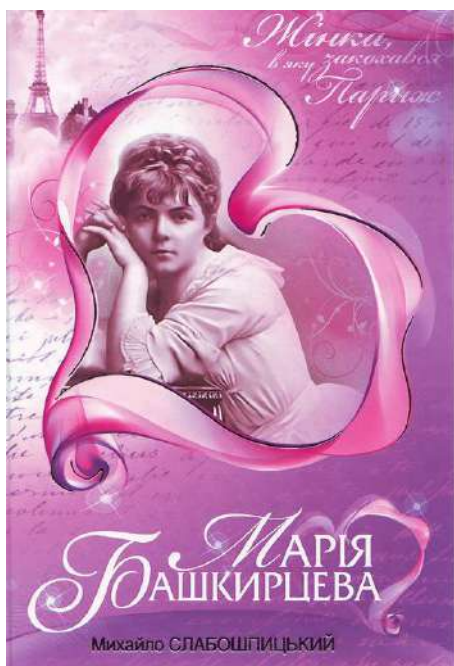
Марія Башкирцева. “Зустріч” (1884 р.)

Марія Башкирцева. Автопортрет (1880 р.)

Марія Башкирцева. “Дощова парасолька” (1883 р.).

Слабошпицький, Михайло. Марія Башкирцева (Життя за гороскопом) / М. Слабошпицький; передм.: П. Загребельний. – К.: Ярославів Вал, 2008. – 272 с.: іл.

Книга про талановиту жінку, Українку. Головна героїня прожила коротке життя – всього 26 років. Та встигла дуже багато. Талановита художниця і письменниця – її полотна зберігаються в найвідоміших музеях Франції, України, Росії, а знаменитий щоденник, написаний французькою, свідчить про неабиякі літературні здібності. Він став справжньою сенсацією в літературному і художньому світі . .

Незвичайна мова написання книги. Вона пливе гладенько, мов човник, авторський текст переплітається з розповідями Марії Башкирцевої.

